

KIVONAT A' TERMÉSZET KÖNYVÉBÜL.

(Tördék.)

O ti —! így szól a' természet, — ti, kik azon ösztönnél fogva, melyet belétek oltottam, minden pillanatban csak a' szerencsét vadásszatok: ne álljatok ellene határtalan törvényemnek! Munkálkodjatok boldogságtokon, használjátok ajándékimat félelem nélkül, 's legyetek boldogok!

És te bálványozó, — jöjj vissza a' természethez; nála vigasztalást találsz, ő elfordítja szívedrül az aggodalmat, mely téged lenyom. Szünjél meg a' jövendőrül gondolkodni; élj a' jelenel, magadnak és felebarátidnak hasznára. Jóváhagyom a' te meglegedésedet, ha ez ön károd nélkül történik, 's ha ez által nem szenved felebarátod, mit én saját szerencsédhez is szükségessé tettem.

Legyen szíveden a' te felebarátod szerencsétlensége; gondold meg, hogy téged is érhet valaha olly csapás. Törül le az elnyomatott ártatlanok szemeiről a' könnyeket. Az igaz barátság 's egy szeretett társ gyengédsége irtsa ki emlékezetedbül az életnek minden gyötrelmeit. Légy igazságos; mert az igazság az emberi nemzet védoszlopa. Légy jóakaró és szelid; mert a' jóakart és szelidség minden szívet meghódíthat. Bocsáss meg készséggel; mert hisz magad is gyarló vagy, 's szintolly könnyen hibázhatol, mint embertársaid, mint azok — kik veled együtt élnek. Légy háladatos; a' háladatosság a' jószágnek táplálója 's föntartója. Légy alázatos; mert a' kevélység minden szívet elidegenít magától. Kerüld a' bosszuállást; ez, örökös haragot 's gyűlölséget szül. Tégy jót azokkal, kik ellenségeid, kik tégeded meggyaláznak; mert ez által különbözteted meg magadat, 's így teheted őket barátiddá. Légy mértékletes, józan és tiszta életű; mert a' tisztátalan 's rendetlen élet időelőtt megrontja tagjaidat, 's utálatossá teszed magadat általa.

Mint hogy hazád olly menedékhely teneked, melyben szerencsédet 's meglegedésedet föltalálhatod: légy annak derek hű polgárja, 's győződj meg, hogy a' melly ember mások szerencséjét munkálja, ő maga, szerencsétlen soha nem lehet; 's ha te e' szerint cselekszel: örömet fogsz találni tetteidben, 's nem fogod ezeket soha szegényleni; lélekismereted nem vádoland semmi hibáért; mert ha a' föld meglegészik magadviseletével: ugy az ég sem léssen ellened.

Én bizonyosabban megbüntetem a' földi vétkeket mint az istenek; mert a' lator elkerülheti az emberek által szabott törvények büntetésit; de az enyémet soha sem. Ha te mértékletlenségnek adod magadat: azért az emberek téged meg nem büntetnek; de én megbüntetlek; mert életedet megrövidítem. Ha te feslett életű vagy: szerencsétlen szokásod bizonyosan vissza fog háromlani a' te fejedre. Földi hatalmasságok, kik erejüket 's méltóságukat emberi törvényekre építik, — az enyémei által megreszkedtetnek. Én vagyok az, ki őket szoros számadásra vonja, 's ki őket aggodalmakkal, gyanakodással 's rettegéssel meghalmozza; én vagyok az, ki egész fenéig megvizsgálja a' vétkesek szíveit, 's föltárja azok belsejét, kik megronsolt lelküket szinmutatás által akarják eltakarni. — Tekintsd meg a' fősvényt, mikép jajgat elsorvadva, nagy bajjal összeszerzett kincsein. Nézz

meg csak egy vidámságszínlő fajtalan, mint kesergő titkosan elpazarlott testi kellemét 's egészségét; az elválást és örökös gyűlölséget a' kicsapongó házas személyek közt; tekintsd meg a' hazugot, — ki iránt mindenek elveszték bizodalmukat; a' csalárdot, — a' hamis embert, — kinek csak ezen egy szótul Igaz — is reszketnie kell; az irigyet, — kinek szívét ez undok nyavalya, az irigység, megemészté, 's ki mások szerencséjén szárad el; a' jégszívű háladatlanokat, — kiket semmi jöltevőség föl nem melegíthet többé; a' rettenetes köszívűeket, — kiket a' szerencsétlenek sohajtási meg nem lágyíthatnak; azon boszuállókat, kik önmagokat méreggel táplálják, 's magokat dühösségökben megemésztik. — Irigyeld, ha merészled vagy tudod, egy gyilkosnak álmát, nyugodalmát; irigyeld egy igazságtalan bírót 's kegyetlen zsarnokét, kiknek ágyainál a' furiák világitnak! — De mégis azt parancsolja az emberiség érzete, hogy az olly méltán bűnhődő nyomorultak iránt is szánakozással légy. 'S ha magadat így azokkal összehasonlítod: mennyivel boldogabb vagy te, kinek lelke édes nyugalommal bir! — Látod tehát, mikép teljesedik be, hogy a' gonoszság megbünteti magát, ellenben pedig, hogy a' jóságos cselekedet soha el nem veszti jutalmát.

Egy kéziratbul közli

K.

A' VERES HANGYA.

Hogy a' természet kicsinben szinte úgy remekel, mint nagyban, rég elismerék az emberek. A' legkisebb virág olly csudálatosan van alkotva, mint a' nagy földteke, 's a' méhek olly köz társaságban élnek, mellytől az emberek magok is sokat tanulhatnak. A' méhekkal nem vetekedhetnek ugyan, de azért teljes figyelmiüket érdemlik meg a' veres hangyák, Australiának — a' sok csudás lényvel bíró Australiának lakosai, mellyek ott főképen a' Burgo nevezetű erdőben pezsege honolnak. Ezen faj a' kisebbek közé tartozik ugyan, de lakása legnagyobb, mellyet nem egyesek ereje hanem a' társaság összedolgozása által képes építeni. — Lakjok, vagy, mint nevezni szokás, hangyabolyjok, nagy sárga agyag-tömeg, szabálytalan tekeidomu, 8, néha 10 lábnyi magas 's 5 lábnyi vastag. Belseje minden várakozást meghaladó művészséggel van építve. Csak egy vagy két nyílás szolgál ajtó gyanánt, a' falak keménysége esőnek sőt gyöngébb ember' hatalmának is ellenáll. Benne számtalan sejt és szabályosan rakott utcák vannak, az épület közepén alant áll a' keredek köztér, mint közszerű, hova az élelemszerek rakatnak. A' veres hangya nagysága 1 1/2 hüvelk; az egész állat kemény hejfele pánczéllal fedett, mellyet az ember rálépése sem ront el, ha csak kövön nem áll az állat. Oldalvást fekvő szemei átláthatatlan, tekenyfele fődéllel védetnek 's nagyon előduzadnak; feje két, erős, meghajlott és fogas állkapocscsal fegyverzett; lábainak száma hat. Fulánkjá is van mint a' méheknek, 's épen a' tojásidomulag végződő törzsök alsó csücsán mint azoknál; ha szurni akar, állkapoczával megragadja a' szurandó tárgyat 's altestét feléje görbíti. Szurasát erős fájdalom 's néha galambtojásnyi daganat követi. Bátorsága rendkívüli. Ha valaki a' gondosan elrejtett, forgácsokkal, apró kövekkel takart bolyokhoz megy, egymás után jönnek ki a' vitéz lakosok, megtámadási rendet csinálnak 's a' csatától el nem rettenthetők. Akármí áll utjukban, mindennek néki esnek, 's fölmérgesítve az elébök tartott tüzes pálczát is megragadják. Ha egy veres és egy fekete hangyát ugyanazon asztalra tesznek, a' két különböző fajú apró állat olly vitába kezd, melly egyik vagy másik halálával vagy mindenkinek végső elbádjadásával szünik csak meg.

V—A.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERET.

(Vége.)

Angolországban minden nagy figyelemmel, könnyűséggel, 's biztossággal üzetik; 's ennek főoka az, hogy a' nemzetnek minden anyagi érdeke egyesületek, 's társaságok kezében van, 's hogy a' parlament minden évben össze jön, 's minden törvényserü é's rendőri ügyről szigoru gondoskodik. Nagy a' ragaszkodás ezen elvhez: „le roi regne, mais il ne gouverne pas“ (a' király országot, de nem kormányoz). Ez által tudja csak a' korona, jogai igazi megerősülését, 's teljes méltóságát rendetlenül tarthatni. Így van ott csupán e' politicai elv is igazolva: a' király soha nem hibázhat; az ő fölsége szent, é's sérthetlen. A' ministerek ellenben tetteikről szigoru felelőssel tartoznak a' nemzetnek.

A' katonaság különös szímben tűnik föl Angolországban. Az Angolok az álló sereget bizodalmatlansággal, 's idegenkedéssel tekintik. A' Romaiak, úgy az Angolok is hatalmasok a' háboruban; ezek gyűlölik a' katona tekintetét, száműzik fővárosukból, hol a' fegyvertelen rendőrök pálczái is elegendők a' esend' föntartására, é's a' törvény iránti figyelem biztosítására. Azért ki véletlenül a' Horse-Guarel felé nem veszi utját, hónapokat tölthet Londonban a' nélkül, hogy csak egy katonát is látna, ki neki úgy, mint más országokban, a' fővárosban létét eszébe juttatná. Katonai szolgálat-tételen kívül egy tiszt sem visel egyenruhát, (uniformist). Minden katonaság szép laktanyáiba (kaszárnyáiba), 's ennek legközelebbi környékére vonja vissza magát, azért vidéki városokban sem igen látható.

E' nemzet szemében tehát a' szabadság magas érzelve mellett is szálla a' katonaság, 's e' tekintetből alig lesz valaha összerírás behozható. Az egész katonaság fölpenz által édesgettetik, 's szolgálatideje az egész életre kiterjed.

Azokban meg kell vallani, hogy a' katonaságnak egy országban sincs jobb öltözte, bére, táplálata, lakása, 's szabadsága mint Angolországban; de egyszermind nem is uralodik sehol nagyobb fegy (subordinatio) kegyetlenebb büntetés, vagy megfenyítés mint itt.

Minden laktanya mellett van egy különös épület a' tisztek számára, hol együtt lakhatnak, ehetnek, 's mulathatnak; mert nem hiányzanak teremek, olvasó szobák, könyvtárak, é's billiárdok. A' nős tisztek, valamint a' nős közemberek, lakhatnak laktanyán kívül is. A' tisztek között a' valóságos szolgálaton kívül telyes egyformaság uralodik; mind asztalnál, mind egyéb társaságban, úgy hogy azok magukviseléséből az idegen a' főtisztet az altszítottól megkülönböztetni nem tudja. Ezek többnyire mind fiatalok 's igen mivelt emberek. Ezt a' tisztihely adása é's bevése okozza, minden valamennyire koros tiszt igyekszik eladni helyét 's magát a' kapott pénz által nyugalomba tenni. Az illy tisztú helyért sok ezer font sterling fizetetik. A' kormány ez által azt nyeri, hogy nyugalompénzzel nem terhelhetik. Csak igen gazdag fiatal emberek, többnyire lordok' fiai, kik Angolországban minden lehető kiképzéssel bírnak, vehetik meg az olly drága tisztú helyeket. E' miatt a' közemberek altsztségnél főlebb nem juthatnak, 's így sok talentum, é's érdem előtt elzárva az ut. Azonban ezt ők már a' beálláskor tudják.

A' parlament, különösen pedig az alsóház vagy a' köznép háza, tulajdonképen az angol nemzet' középpontja; ez a' törvényeknek, jogoknak 's minden polgár' é's lakos' szabadságának feltékevény őrije; ez biztos védje a' szollás' kereskedés' költözködés' é's hitgyakorlás szabadságának, nem különben a' sajtó-szabadságnak. E' jogok, é's szabadságok pedig az idegeneknek is tulajdonjáv lesznek; mert mihielyt valaki Angolországban honol é's utlevélét az illető helyen bemutatja, azt többé senki kérni nem fogja, sőt még neve után sem kérdezősködik, holott p. o. Franciaországban minden kapunál, minden vendégfogadóban ut-levélet kiyánnak, sőt azt minden találkozó esatlos kérheti. Kap az idegen Angolországban munkát is, 's ha valaki egy évet angol földön eltöltött, mellyen majd mindenki büszkévé lesz mint az angol maga, tehát a' házassági engedelem is minden további kérdés nélkül el van intézve. Mind ezt Angolország igen helyesen teszi; mert nagy népesség gazdagságot é's hatalmat ad; szabad kereskedés é's költözködés nagyobb kifejlesztése vezet.

Azért mély tisztelettel lép az ember ezen alsóház' templomába, mellyen a' nép, é's emberiség' jogainak legnagyobb szónokai tüntek föl, 's azt egész hévvel pártoló legnagyobb talentumok naponként mutatkoznak. Az illesek mindig estve nyolcz orakor kezdődnek, 's többnyire éjfélt után végződnek. Nem találtaik itt pompadús terem, hanem egyszerű falak, padok, é's székek. Senki sem visz oda legkevesebbet is láttait, hanem minden tag, mint az utczán, egyszerű frakban jelennek meg, föltett kalappal; ezt azonban a' halgatók 's vendégek leveszik. Minden szabadon, 's minden czikornya nélkül, egyszerűn történik. Minden szónok az elnök asztala elé áll, a' gyülekezet felé fordulva. Rosz szónoknál többnyire nyugtalanság uralodik, ellenben a' jeles szónoknál a' legnagyobb figyelem. Így határozatnak el nem csak egyedül Angolországot, hanem gyakran az egész világot érdeklő tárgyak.

VÁSMEGYEI T. I.

HALÁSZAT.

Nem szándék e' czikkelyben a' mindennapi halászat gyakorlatának módját, vagy a' halász-
eszközök minőségét 's hasznovételét leírni; hanem csupán azt érinteni meg, mi szerint a' halászat
szembetűnőleg jövedelmező gazdálkodási tárgy lehet, oly vidékeken, mellyek nagyobb folyókat és
tő-vizektől messze esvén, csak apró csermelyekkel bírnak, a' halaknak pedig talán csak nevét, vagy
csermelyeikben eviczkelő fiacskait ismerik. És ez igen sok helyütt így van hazánkban, amúbar az ál-
dott természet e' részben is igen sokat tön értünk, 's hazánk majdnem minden részében csörgede-
zet kisebb nagyobb folyókat 's tavakká gyűjté itt-ott a' vizet, hogy legyen alkalmunk az ő adományi-
val megismerkedni, 's ha értelmünk és szorgalmunk hiányzani nem fog, azokat e' kettő által sok-
szorosítani.

Kitetszik a' főnebbiekből, hogy a' halászatnak két neme van, t. i. vad és szelid, az a'
folyók és tavakban fölügyelés nélkül tenyésző halakra terjeszkedik, ez csupán oly tavakban vagy víz-
medenczékben gyakorolható, hol a' halak nevelésére, táplálatára 's kövérítésére különös gond fordít-
tatik. Illy tavaknak 's vízmedenczéknek mindenekelőtt ugy kell alkotva lenniök, hogy bennök a' víz
tetszés szerint összegyűjthető vagy belőlük kibocsátható legyen, különösen pedig hogy a' forrásvíz
áltán is szaporíttassék, mert a' csupa hó- és eső-víz nem elég arra, hogy valamely tóban mindig
kívánt mennyiségű 's j ságu víz legyen.

Jól rendezendő halászatnál három tő szükséges; egy az ivés vagy nemzés biztosítása 's
könnyítése, második az ifju halacskák nevelése, harmadik pedig a' nagyobbak hízalása végett. Az
első rendű tóból nem sokára a' másodikba vitetnek át a' halak, mellyben két esztendeig maradnak,
t. i. ha az jó telelésű, azaz télen fenékgig be nem fagy; mert ez esetben ki kellene őket szedni 's
más biztos vízben teletetni; a' harmadik tóban szinte két esztendeig tartatnak a' halak, 's ekkor
már elég nagyok, gondos táplálat mellett egyszersmind elég husosak 's kövérek is arra, hogy el-
adattassanak vagy asztalra vitessenek. Ha a' halastavak egyike sem alkalmas teletetésre, akkor kü-
lönös vízmedenczét kell e' végre ásatni, még pedig mélyen, hogy magas partjai legyenek, 's ha
lehet oly formára, hogy beléjük víz csörgedezzen, 's kifolyása is legyen. Ez nem lehetvén, ha télen
át az egész tő színe befagy: több helyen lyukakat (lékeket) kell rajta vagdálni, hogy a' halak meg
ne fuladjanak. Több év mulva czélszerűen eszközöztetik a' halastó tisztogatattása is, mellynek iszap-
ja jó trágyául szolgál a' gazdának; arra azonban ügyelni kell, hogy egész fenékgig föl ne vakartas-
sék minden iszap, mert különben megfoszthatnának a' halak táplálatuknak egyik részétől, mit szük-
ségké megcsinálnének. — Tenyészésre legalkalmasabbak halnemeink között a' ponty, csuka, kárász
és czompo. Méltó volna megpróbálni idős halaknak hízalását is, ugyanazon tápszerekkel, mellyek-
kel a' rákokat szokás; ez aprított marhamáj, fekete buzaliszttal meghintve 's 2/3 résznyi buzakor-
pával összekevertvén jól megfőzve 's ismét összevagdvala, mellyből aztán bizonyos mennyiséget abra-
kós kosárba kell tenni, 's napjában kétszer vagy háromszor, egy vagy több kosárban a' tóba ho-
csátani. Hogy az illy gondosan üzött halászat, a' ráfordított fáradságot bőven megjutalmazandá,
ez iránt elég biztosítás lehet a' halnak hazánk több részében, 's különösen bőjti napokon, rendki-
vüli kapósságra, keresettségére, 's a' Fertő és Balaton halászaiknak — kik egyebiránt csak biztalanos
vad halászatot gyakorolnak — vagyonos állapotja.

H. F.

E L E G Y.

Harmatozó fák. Ferro szigetén csupán három forrás van; de ezek is oly veszedélyes
partvidéken buznognak elő, hogy szinte lehetlen hozzájuk jutni. E' miatt vízkúkkal nem szednének
a' lakosok, ha a' természet máskép nem gondoskodott volna róluk, 's oly fákbal nem ajándékozta
volna meg a' földet, mellyek szakadatlanul szolgáltatnak vizet. Ezek középnyagságuak, 's hosszú
leveleik folyvást zöldelnek. Sudaraikat rendszerint köd fogja át, 's annyira megnedvesíti leveleiket, hogy
folyvást csepegnek. A' róluk gyűjtött víz egészen tiszta, kellemes ízű, 's embernek és állatnak egy-
iránt jótékony.

A' szent földi utazásoknak érdekesb jelenetei közé tartozik látni, mikép Libanonhegy
alján a' maronita-szerzetesek, fekete csuhákban 's hajóslegény-sapkával, szántogatják földjeiket az
olajfák között. Időnkint megkondul a' kolostornak imádságra intő harangja: ekkor megállítják bar-
maikat, a' gerendelyhez támasztják ostornyeleiket, 's földre borulva végzik ájtatosságukat.

Megjelenik kedden 's pénteken. Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál 's a' szerkesztő
tulajdonosnál Pesten, (Kalaputeza Szita-ház 79-dik sz.) egész évre, postán 12, Pest-Budán 10; félévre 6,
5 pengő forintjával.